

чрез културната система на селището започват "да говорят"- камъни, скали, водоизточници, пещери, долове и т.н./98/ Със специфично присъствие в това отношение са онези обекти, които са загубили своята фактическа функционална културна стойност, но имат място в пространството именно заради съхраненото знание за тях, което се превръща в един от компонентите на възпроизвеждащата се по нататък културно- историческа- информация- надгробни могили, стари култови обекти, крепости, манастири, черкви./99/ Ето за този процес на усвояване, осмисляне и възпроизводство на съхранената информация за пространството и неговата организация отстрана на хайдушкия фолклор става дума тук като база за изграждане на новия пространствен модел. Фолклорната хайдушка история се основава на съществуващата системно обоснована в хронокултурно отношение организация на пространството. Хайдушкото пространство има "своя" концепция за функциониране. Определящи в нея са "взаимоотношенията" между реалното и хайдушкото пространство, проецирането на хайдушкото върху реалното пространство. И отново ще подчертая, че решаващо в това отношение е осмислянето на наследената историческа и културна информация за конкретното пространство от хайдушкия фолклор, осъществяващо се чрез принципите на фолклорната история и най- вече чрез нейния локализъм и нравствени критерии, тъй като в нея става дума не за исторически лица, а за герои, изразители на конкретен етнически идеал./100/ Затова и пространството в преданията за хайдути се осмисля преди всичко чрез делата на хайдутина и неговият многоаспектен образ.

В хайдушките предания като че ли около знанието за хайдушкото сборище битува елемент на тайнство, тайнството на другото, различното, достъп до което не може да има всеки, а само посветените за това- хайдутите. Същото се усеща в немалка степен и в преданията, разказващи, освен за хайдушки сборища, и за скривалища на хайдушко злато (имане, съкровище). Към това се прибавя и фактът, че в много случаи във фолклорната хайдушка история тези хайдушки места се препокриват със стари култови обекти.

От друга страна трябва да се отбележи, че в преданията хайдушкото сборище не е толкова фокус на идейно- емоционален и художествен заряд, колкото в песните. То и всички хайдушки места се вписват по друг начин в системата за възпроизводство на историческа и културна информация. Те имат своето съответствие в реалното пространство и като компонент на селищната история са носители на такава информация. И паралелно чрез тях се конкретизира хайдушкото пространство с неговите параметри и функции най- вече в локален и регионален план.

И още нещо трябва да се подчертае- в преданията движението на героите